

Előfizetési ár:
Helyben házhoz hordva és vi-
dékre postai megküldéssel:
Egész évre 6 frt — kr.
Fél évre 3 — —
Negyed évre 1 — 50 —
Egyes szám ára 6 kr.

Hirdetéseket
olesón közlünk. — Kinestári bé-
lyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyílt-tér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton.

Szerkesztőség:
hova a lap szellemi részét illető
közlemények küldendők:
Debrecen, Kis-Csapó-utca 388

Kiadóhivatal:
hová az előfizetési pénzek, hir-
detési köziratok s díjak és a lap
szétküldésére vonatkozó felszólá-
mlások intézendők:
Debrecen, Kis-Csapó-utca 388

Kéziratokat nem adunk vissza.
Bérmentetlen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak:
Csegey Gusztáv és Dr. Masznyik Endre.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:
S. SZABÓ JÓZSEF.

Az 1848: XX. törvénycikk végrehajtása.

II.

Előbbi cikkemben körvonaloztam,
mit ért a magyar protestánsizmus az
1848: XX. t.-cikk végrehajtása alatt.

Most pedig azt kell kifejtennem, mi-
ként kell a 48: XX. t.-cikk 3. §-át az
államérdekek sérelme nélkül végrehajtani.

Nem lehet kétség a fölött, hogy az
a kérdéses törvényszakasz hazánk összes
bevett vallásfelekezeteire vonatkozik. Te-
hát ma már: a róm. kat., gör. kat.,
gör. keleti, ev. ref., ág. ev., unitárius és
zsidó egyházak, illetve vallásközönse-
gekre.

Az állam tehát mindezen felekeze-
tek egyházi és iskolai szükségleteinek
hiányait fedezni tartoznék; még pedig itt
kettős szempont az irányadó.

Egyik szempont az, hogy a magyar
állam törvényeit, alkotmányos fejlődését,
sőt létét ne veszélyeztesse annak a
régí ígéretnek a beváltása.

Másik szempont az, hogy a bevett
vallásfelekezetek autonómiája lehetőleg
ne szenvedjen sérelmet.

Annál inkább szükséges e két szem-
pont összeegyeztetése, mert legújabbán
valósággal megdöbbentő hír alarmálta a
magyar protestánsizmust: az, hogy a
vallás- és közoktatásügyi miniszter a kis
fizetésű lelkészek fölségelésére adott ál-
lamsegélyt oly módon akarja kiosztani,
hogy a protestáns egyházak illetékes or-
ganumai jelöljék ki a segélyezendő lel-
készeket, kiknek aztán a miniszterium
az adóhivatalok útján utalná ki a segélyt.

Viseltetünk annyi respektussal a
magyar kormány iránt, hogy nem tesz-
szük fel róla, hogy e tervezett intézke-
désben hatalmi vágy, a protestáns auto-
nomia elleni sérelem s az a törekvés
vezérelné, hogy a tulajdonilag, vagy leg-
alább igen jelentékeny részben ellenzéki
hírhírn álló protestáns lelkészeket akarná
ily módon mintegy a kormány közvetlen
befolyásának alávetni.

Felteszszük s himni akarjuk, hogy a
magyar kormányt az a szempont bírta
volna ez elhibázott lépésre, mely meg
akarja gátolni, hogy a magyar állam el-
lenségei, nemzetiségi izgatók s hasonló
elemek jussanak a magyar állam jótéte-
ményéhez.

S az 1848: XX. t.-cikk végrehajtá-
sának sarkpontját éppen az képezi: össze
lehet-e egyeztetni a magyar állam s az
autonom egyházfelekezetek jól felfogott
érdekeit? Mert ha nem, a magyar állam
önlétének veszélyeztetése nélkül kigyókat
nem táplálhat kebelén; s az autonom

egyházak, közelebbről a protestáns egy-
ház százszor inkább eszi a szegénység
keserű száraz kenyerét, mintsem hogy
kegyelemfillért függetlenségét áldozza fel.

S nem tagadhatjuk, az államnak
látszólag méltó aggodalomra van oka s
ha kellő körültekintéssel nem jár el, ke-
servesen megbánhatja nagylelkűségét.

A kül- és belföld politikai életében
szerzett tapasztalatok nagyon furesa ta-
nulságokat adnának kormánynak, tör-
vényhozásnak egyaránt.

Feltétel nélkül segíteni minden be-
vett vallásfelekezeten, minden egyház
csekély fizetésű lelkészét — következéket
jelenthetné:

Mindenekelőtt jelentené azt, hogy
az állam a maga pénzével tartja ki és
juttatja diadalra azokat az *ultramontán
papokat*, kiknek egyedüli uruk és pa-
rancsolójuk, csalhatatlan földi istenük a
római pápa s kik kérlelhetlen hadat
üzentek minden felekezeti egyenlőség-
nek, lelkiismereti és politikai szabadság-
nak, mert az utóbbi szülőtte s a lelki-
ismereti zsarnokság sohasem fért össze
az alkotmányos szabadsággal.

A szabad és alkotmányos magyar
állam, mely különben az ultramontán
klérussal szemben elég botlást követett
el, nem tehetőse e hibákat azzal, hogy
Belgium példájára maga tartsa ki a pá-
paság, minden szabadság negációjának
katonáit, Belgium egy pillanatnyi kény-
szerhelyzetből magyarítható ellenmon-
dással arra kötelezte magát, hogy fizeti a
vallás felekezetek papjait noha azok al-
kalmazása tekintetében semmikép sem
működik közre. A püspököket közvetle-
nül a pápa nevezi ki, ők meg a plébá-
nosokat és helyetteseiket. Bárminők le-
gyenek aztán ezek, az állam köteles őket
fizetni. Ha Róma oly lelkészeket választ,
akiknek feladatuk az alkotmány megse-
mítése: az nem változtat a dolgon; a
nemzetnek főm kell őket tartani s nem-
zetellenes küldetésekhez megadni a kellő
eszközöket. (*Laweleye*: „A klérkális
párt Belgiumban“ ford. dr. Bartha Béla.)
Hiszen ha valahol, nálunk teljesen igaz
az, amit az itt idézett szerző mond: „A
klérkális párt ma is ama elemekből áll,
mint hajdan: az az arisztokracziából, a
papokból és barátokból, s a nemzet alsó
tömegéből, mely se nem demokratikus
se nem arisztokratikus, de a melyet fel-
izgatott a papság fanatikus és felforgató
tanítása.“

A Magyarhonban élő bevett vallás-
felekezetek föltétlen segítése egyúttal azt
is jelentené, hogy a gör. katolikus és
gör. keleti egyházban, valamint az ág.
evangélikus egyházban lábrakapott pán-

szláv, pangermán és dakóromán velleitá-
sokat segitene elő az állam.

A görög katolikus egyház fanatikus
nemzetiségi izgatói közül talán elég lesz
Lukácsiu Lászlót említeni; a gör. kel.
egyház hasonló foglalkozásu egyénei szín-
tén légió számban vannak, metropoliták,
püspökeik, pópáik, dászkaljaik egészen te-
litve vannak az eszméktől a román egy-
házban; de a szerb gör. kel. egyházban
sem sokkal vigasztalóbbak az állapotok.

A szász lutheránusok viselt dolgai a
boldogult Teutsch püspök idejéből fájda-
lom, nagyon is ismeretesek; a szász ev.
egyház a magyarországgal és a magyar-
sággal semmi közösséget nem tart s tartani
nem akar.

A tót evangélikusok egy része, Mud-
rony, Daxner, Janoska, Stefanovits, Csrboda
és mások vezetése alatt esküdt ellensége
a magyar állameszmének.

Mindezek az egységes magyar állam-
ból egyelőre foederatív népszövetséget akar-
nának csinálni, hogy azután megannyi
darabra tördeljék ezt az országot.

Dé azt sem lehetne nyugodtan szem-
lélni, hogy a zsidó egyház oly rabbijai
nyerjék el az állam segélyét, kik magya-
rul sem tudnak s kik minden magyaro-
sodásnak és haladásnak kérlelhetlen el-
lenségei. Lapunk minden olvasója tudja,
hogy ezt nem az antisemitizmus mondatja
velünk, mert antisemiták sohasé voltunk.

S a felől is biztosak lehetünk, hogy
a katolikus papság a nyerendő államse-
gélyt a legfanatikusabb ultramontán, a
gör. kel. szerb és román egyház, a gör.
kat. román egyház (a gör. kat. ruthén
tulnyomólag jó magyar), a legfanatikusabb
pánszláv és dakóromán, a szász egyház
a legfanatikusabb pangerman papoknak
osztaná ki. A királyhágón inneni ev. egy-
ház az új kerületi beosztásnál fogva ugy
szervezkedett, hogy benne a hazafias ele-
mek tulsúlyban vannak, az ev. ref. és
unitárius egyházak magyar hazafiság szem-
pontjából semmi fele részükben kifogás
alá nem jöhetnek, amint kifogástalan ha-
zafi a magyarországi ág. ev. egyház na-
gyobb része is.

Ily körülmények közt józan észszel
nem is lehet kívánni, hogy a magyar
állam minden gondolkodás nélkül való-
sítsa meg az 1848: XX. t.-cikk 3. §-át;
nem lehet kívánni, hogy minden bevett
vallásfelekezeten százazreket és százaz-
reket, vagy milliókat bocsásson rendel-
kezésére.

Meggyőződésem szerint eddig is ez
a nehézség okozta a kérdéses törvény
keresztülvitelét s az az egyáltalában nem
szerencsés mód, melyet a „Protestáns
egyházi és iskolai Lap“ f. évi 3. száma

szerint Wlassics kontemplál, nem kergeti arcunkba a vért, mint a nevezett lap érdemes szerkesztőjének, mert nem látunk benne egyebet, mint azt, hogy a kormány óhajtja a kérdéses törvény intencióját keresztül vinni, de fél a nemzetiségektől s azok papjaitól, hányódik Scylla és Charybdis közt, de még nem találta el a helyes megoldást.

E helyes megoldás a különböző egyházakkal szemben következő:

A katolikus egyház kezén különben is roppant értékű állami eredetű javak lévén, a kongrua címén adott segélyt illetőleg az állam kevesebb jogot nem fogadhat el, mint a mennyi most van neki, a mi különben a semmivel egyenlő. Ha a kat. autonomia tisztán a kat. egyházi alapokból fogja majd a kongruát megadni, a kat. egyház önkormányzata annyival is tágulni fog. Sőt az állam által átengedett javak fejében és saját érdekében több befolyásra kellene szert tennie. A gör. katolikus egyháznak román részével szemben az állam befolyása határozottan erősítendő, mert a Lukácsiut és büntársait dicsőítő pópáknak a magyar állam segítségét nem adhat.

A szász evangélikus egyház autonómikus egyház ugyan, de minden tényével megmutatja, hogy a magyar állammal szemben semmi közösséget nem érez, vele magát egynek nem tudja; ha tehát ezzel szemben akarja magának a magyar államkormány fentartani azt a jogot, hogy az államsegélyt utalványozza, vagy nem, — ezt teljesen méltányosnak találjuk.

Ámde a magyarországi ev. egyház jelen szervezetében, a magyar birodalmi ev. ref. és unitárius egyház a magyar állam iránti hűségében, odaadásában semmi kifogás alá nem eshetik; önkor-

mányzata a nehéz időkben egyike volt a magyar állam erősségeinek. Nincs tehát vele szemben a bizalmatlanságra ok. Az államsegély fölül rendelkezzenek ezután is az illető prot. egyházak erre hivatott önkormányzati hatóságai. *Az államnak csak az a joga lehet meg, hogy ellenőrizze azt, vajjon a megállapított célra fordítatik-e az államsegély s hogy oly egyének, kik államellenes izgatást folytatnak, államsegélyt ne kaphassanak, sem az olyanok, kik az ily izgatás tevőleges részesei, illetve munkásai.*

A magyar ev. ref. és unitárius, a királyhágon inneni ág. ev. egyháztól (ide számítva a brassói magyar esperességet is) csak annyit kívánhat az állam, hogy a törvény által az egyházak korszerű szükségletéhez képest megállapított segélyre vonatkozólag — bár ezt az illető prot. egyházak önkormányzatuk körén belől osztják ki — jelentést kívánhasson, s megtagadhassa azt, hogy az autonóm hatóságok államsegélyt adhassanak államellenes viszonyú egyházközségeknek, lelkészeknek, vagy tanítóknak. De a törvényileg megállapított államsegély e fennmaradt részét az illető egyház saját önkormányzat körén belől saját, az állam céljaival s törvényeivel nem ellenkező szükségleteire is fordíthatja.

Nagyban és egészben ugyanily módon lehetne rendezni a zsidó egyház államsegély-ügyét, ha ilyenre szükség lenne.

Igy képzelem én, a mai körülmények közt az 1848: 20. tcikk 3. §-ának oly nemű végrehajtását, mely sem az államot, sem a protest. egyházak jogosult önkormányzati érdekeit nem veszélyezteti.

Dr. Bartha Béla.

T Á R C A.

A pápa jubileuma.

Január 18-ika a jubileumok napja volt. Nem eme- s ama apró emberek tiz-husz éves élet-, vagy munkacyklusának hanem a róm. kath. egyház feje — a pápának ötvenéves püspöksége és az új német császárság huszonötéves fenállásának — 1870. jan. 18. — emlék- és hála-napja volt.

Habár mi nem közvetlenül állunk is közel a pápához, semmiesetre sem annyira, hogy elkötelezhetne e viszony szívvél-lélekkel az ünneplők sorába a lani; de amennyiben az egyház- és világtörténet nagy személyei és eseményei előtt nem hunyhatjuk be szemünket és az érdektelenséget nem akarjuk szenvedni: megemlékezünk ez alkalomból folyólag, a páp. kiváló személyéről és az eseményekről, melyek jellemét megalkotni segítették; természetesen csak egy futó visszatekintéssel, amint lapunk szűk kerete megengedi.

Pecci Vincent Joakhim január 18-án 1846-ban neveztetett ki püspökké, mely méltóságban 30 éven tul töltötte be — az Umbriai Perugia püspöki székét, mignem — 1878. febr. 20-án — a konklávé 40 órai választási elzárkózottságából kihangzott a „habemus papam“ s Pecci bibornok-püspök pápaként került ki abból, s mint ilyen, ifju kora ábrándképe — XII-dik Leo iránti tiszteletből XIII-dik Leo nevet vett fel.

Másodiknak tartják az új pápaság kor-

szakában, de tulajdonkép első, aki a pápai hatalomnak, az olasz egység megteremtésével — 1870. szept. 20. — világi uralomból kivételkötése, s egyedül a róm. kath. egyházi fejedelemség határai közé szorításával — *kizárólag* e hivatásra lón utalva, mert elődje a híres IX. Pius (Mastai Ferretti) csak rövid 7 évig keseregte a világi hatalom elvesztését, mivel az 1870. szept. 20-ikát megelőző, majdnem 24 évig még bírta a pápai hatalomnak, világi uralomban is álló teljességét; míg ellenben már XIII. Leo ebből semmit sem élvezhetett, s neki csak a világi hatalom visszanyerésére törekvés sziszifuszi munkája, s tanulszai kinja jutott. Igen, — az a kin, a melyet már 18 év megfeszített igyekezete s egy főpontra irányított munkája sikertelenségének érzése okoz. Kár, hogy annyi akaraterő kárbavesztésével, oly tehetség, mint XIII. Leo — be nem látja azt, hogy a tények kérlelhetlen logikája felül áll egy embernek — még ha pápa is — hatalmán; hogy az olaszok századok hosszú során át óhajtott s csak imént megnyert, csak negyedszázad óta élvezett egységökről senki és semmi — még a róm. kath. buzgóságánál fogva a pápa iránt érzett minden tiszteletök dacára sem mondanak le; s a világon ma nincs egy hatalom, mely a pápa kedvéért, az ő politikai súlyánál többre ne besülje az Olasz egységes birodalom szövetségét, még ha azt nem vennők is tekintetbe, hogy a pápaság avúlt elvei a mai kor szabad eszméi és gyakorlati vívmányaival épen nem férnek meg együtt a modern-államiság keretében.

Hiába . . . a pápaság, a középkor szá-

Egyházi élet.

A magyarhoni ágost. hitv. evang. egyház-egyetemnek állami dotációjára vonatkozó igénye.*)

A magyar állam törvényhozása 1868-tól az egyházkerületek céljaira 20 ezer forinttal, 1893-tól 4000 forinttal pótolva 24 ezer forinttal járul, az egyetemes egyház céljaira pedig „közalap gyarapítása“ címén 1894-től 50 ezer forintot ad évente. Az egyetemes közgyűlés 1871-től több ízben tett ezen krajcárosnak nevezhető államsegély felemelésére lépéseket, mindannyiszor azonban eredménytelenül.

Az 1891—1894. években a zsinaton intézkedés sürgettetett ez irányban, — határozat azonban nem hozott. Hosszas tárgyalások után többséget nyert az a hármas nézet, hogy mozgalmas egyházpolitikai időszakban nem tanácsos ezen életbevágó kérdés felvetése, — hogy az állami törvényhozás ismerni fogja köteleességét különben is és hogy az a miniszterium, mely saját jószántából felhívta a protestáns két egyház előjáróit az egyházak méltányos igényeinek bemutatására, s ígéretet tett a dotációnak külön törvény által biztosítására, — beváltja majd kötelező ígéretét mindenestre emberül.

A méltányos igények beadására célzó felhívásnak a hazai ev. ref. egyház egyeteme múlt évi tavaszi közgyűléséből már eleget tett, az ág. hitv. egyház egyetemes közgyűlése pedig m. évi október hóban a tiszai egyházkerület javaslatát elfogadván, annak szövegezősével egyik egyetemes bizottságát bízta meg s az ily módon megállapított feliratnak a miniszterelnök kezeihez átadására Radó Kálmán és Baltik Frigyes társelnöke alatt Gyurácz Ferenc, Horváth Sándor, dr. Láng Lajos, Szentiványi Árpád és gróf Zay Miklós tagokból álló bizottságot küldte ki.

*) Az ág. ev. egyház régóta s teljes joggal sürgeti az államsegély rendezését. Szükségleteiről, s a kívánt összegről püspökei s felügyelői által emlékiratot dolgoztatott ki, melyet e hó 18-án nyújtott át egy bizottság a miniszterelnöknek Radó Kálmán vezetésével, melynek tagjai voltak Baltik és Gyurácz püspökök, Horváth budapesti lelkész, Szentiványi Árpád, Láng Lajos és Zay Miklós gróf. — A beszédet Radó tartotta s a miniszterelnök méltányos elintézését ígért. E memorandumot Zelenka Pál tiszakerületi püspök irtól kaptuk közlés végett. Üdvözljük a magyarhoni ág. ev. egyházat, hogy végre konkrét formát adott jogos követeléseinek. A beküldő püspök urnak hálás köszönetet mondunk szíves figyelméért.

Szerk.

zadain át elért sikerein, hatalmi tulsúlyának emlékein csüng — mai napon is. A szabad fejlődés napfényét, nem engedi behatolni abba a rendszerbe, melyet megteremtett az emberiség- és önszámára, mely annak merevségét áthatva, fogékonyrá tenné a felvilágosodott kor követelményeinek befogadására! Nem csodálkozhatunk e tekintetben XIII. Leon sem, ha azt a hatást mérlegeljük, mit az élet-példányok az emberre gyakorolnak; sőt azt kell mondanunk, hogy abban a rendszerben növelt, s annak a rendszernek növelt emberek következetessége szerint cselekedett. Jellemzősége Hildebrand korában képes lett volna megteremteni, a világot megkötöző VII. Gergely-féle pápai rendszert; most, ebben a korban? . . . csak XIII. Leo lehet! . . . Tízteletrémeltő gyéni tisztasága, magas képességei által; ellenben szánandó — jobb ügyhöz méltó küzdelmei sikertelenségére gondolva.

A Volszk-hegyek egyszerű falujában — 1810. márc. 2. — született *karpinetói* kis fiú oly korban volt, hogy hallva, kezlte sejteti VII. Pius pápa szabadulása, Rómába — 1814. máj. 24-én — visszatértének híreből, azon diadalkiáltásból, ami efelett Rómából kihangzott az egyházi állam legrejt ttebb zugába is: a pápai név és hatalom fontosságát. Az elfogult római vallásos érzés, a pokol kinjaitól érezte magát megszabadultnak, amint a pápát visszanyerte, visszanyertnek vélte veszélyeztetettnek vélt üdvösségét is. — S a pápa? . . . mintha önjével rázta volna le, a francia császárság kényszer vendéglátásának bilincseit; mintha önjével erejével leküzdhetné

Az egyetemes egyház ezen igényeit csoportosítva bemutató szövege dr. Sztelho Kornél egyetemes jegyzőnek mint előadónak közreműködésével múlt évi november 27. és december 11. napjain báró Prónay Dezső egyetemes felügyelő elnöklété alatt az államsegély ügyében kiküldött egyetemes bizottság üléseiben megállapított s az egyetemes küldöttségnek még a múlt évben átadás végett meg is küldetett.

A felirat szövege a következő:

Nagyméltóságú m. kir. miniszterelnök ur!

Azon közművelődési feladatok, a melyeket hazánkban az ágost. hitv. evang. egyház az állam helyett és az állam érdekében végez, nem csak a jövőre növekednek. Számokban kifejezve, evang. egyházunk köztudomású nyomószó anyagi helyzete dacára kiad évenként — a mint ezt a zsinat elé terjesztett munkálata kimutatta — közoktatási, tehát egyenesen állami célokra 1.567,000 frtot. E mellett kiadunk egyházi célokra évente 1.256,000 frtot és nyug- és ellátási évdíjakra 75,762 forintot.

Az ág. hitv. evang. egyház erejét ezen reá nézve óriási terhek viselése annyira kimerítette, hogy azokat az égető szükségleteket, a melyeket az alábbiakban részletesen fel fogunk sorolni, csak részben is fedezni teljesen képtelen.

Ennek tudata és átérzése kényszeríték az ág. hitv. evang. egyházat arra, hogy a céljai eléréséhez szükséges és már az 1848. évi XX. t.-c. által kiltatásba helyezett állami segélyezést igénybe vegye.

Az 1848-iki törvényhozás a bevett vallások között a tökéletes egyenlőséget és viszonyosságot alapul véve, a XX. t.-c. 3. §-ában kimondotta azt a nagy elvet, hogy minden bevett vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségéi közlalladalmi költségek által fedeztessenek.

Nem óhajtja ugyan az ágost. evang. egyház, hogy ezen elv. minden következményeivel együtt megvalósítsassék, mert autonóm szervezetével az állami gondoskodásnak az a módja, a mely az 1848-iki törvényben contemplálva van, össze nem fér, de az állami segélyezés kérdésénél mégis az 1848-iki XX. törvényekre kell utalnunk, mert az abban foglalt fenn hivalkozott elvnek törvénybe iktatása által a magyar törvényhozás elismerte, hogy a bevett vallásfelekezetek között az államnak nem szá-

bad különbséget tennie, hogy a magyarhoni ág. ev. egyház céljai éppen úgy állami célok, mint más egyházi, hogy tehát a magyarhoni evang. egyház szükségleteiről az államnak abban az arányban kell gondoskodnia, a mint ezt a gazdag dotációkkal ellátott más egyházakkal tette.

Tudva van nagyméltóságod előtt, hogy evang. egyházunk, dacára annak, hogy évszázadok óta teljesíti az államnak közművelődési és nagy részben az állami közigazgatás körébe tartozó feladatait, 1868-ig semmiféle állami segélyezésben nem részesült. 1868 óta kapott egyházunk évente 20 ezer frtot, majd 24 ezer frtot, mely összeg legújabbban 74,000 frtra emeltetett fel.

Nem akarunk ezen összeg csekélységének megvilágítása végett párhuzamot vonni ezen segély és azon nagymérvű adományozások között, melyeket más egyházak az államtól nyertek, habár az 1848-iki XX. törvényekben kimondatott egyenlőségi elv ezen összehasonlítást önkénytelenül felhívja, — ezen segélyösszeg csekélységének és jogos igényeink feltüntetése céljából csak azon nagy aránytalanságra utalnunk, mely az általunk állami célokra fordított összeg: 1.567,000 frt és ezen állami segélyösszeg között fenforog.

Jól tudjuk, hogy az állami háztartásra nehezedő rendkívüli terhek nem engedik meg, hogy az állam a közoktatási ügy költségeinek terhet egészen magára vegye. De nekünk egyházunk létérdekeit érintő oly égető szükségleteink vannak, melyeket el nem hanyagolhatunk a közoktatási ügy kedvéért és így ha az állam rajtunk nem segít, előbb-utóbb sem a szorosra vett egyházi, sem a közoktatási célokot nem leszünk képesek betölteni.

Nem hagyható figyelmen kívül azon nagymérvű átalakulás sem, melyet egyházunk létérdekeire különösen anyagi szempontból a legújabbban meghozott egyházpolitikai törvények gyakoroltak. Ezen törvények szükségét és helyességét állami szempontból készséggel elismerjük ugyan, de egyházunkat és különösen lelkészeinket ezek anyagilag érzékenyen megkárosították.

Az anyakönyv államosítása, az egyházi házasságkötés és egyéb egyházi funkciók kötelező voltának megszüntetése érzékenyen apasztani fogja lelkészeinknek létminimumot máris nem fedező jövedelmeit.

Az igazságosság követelménye, hogy az állam, ha a közjó érdekében reformokat hoz be, melyek egyes osztályok vagy valamely hivatalossal foglalkozók anyagi érdekeit sértik, azokat, a kik a közjó érdekében saját egyéni javaikat vagy jövedelmeiket vesztik, ezért anyagilag kárpótolja; mert sem nem méltányos, sem nem igazságos, hogy annak az árát, a miből az egész országra szellemi vagy anyagi előny járul, egyesek, ebben az esetben a lelkészkedő papsgát fizesse meg.

Felismerték ezen érvök alaposságát az egyházpolitikai reform kezdeményezői és Wekerle Sándor volt miniszterelnök 1893-ban a képviselőház pénzügyi és igazságügyi bizottságában, ugyszintén a költségvetés betérjesztésekor elmondott nagy beszédében, valamint Szilágyi Dezső volt igazságügyi miniszter az egyházpolitikai törvényjavaslatok tárgyalása alkalmával úgy a képviselő-, mint a főrendiházban több ízben oda nyilatkoztak, hogy a kormány kész az 1848. évi XX. t.-c. szellemében törvényjavaslatot előterjeszteni a protestáns egyházak állami nagyobb dotációjára nézve, mihelyt azok méltányos igényeiket adatokkal támogatva elő fogják adni. Miután a nagyméltóságod vezetése alatt álló kormány ismételve kijelentette, hogy a volt kormányval teljes szolidaritásban van, nem kételkedünk, hogy a volt kormány ezen ígéretét és felhívását magára nézve is kötelezőnek fogja ismerni. (Vége köv.)

Lukács Ödön f.-szabolcsi esperes körlevele.

(A millenniumi üjlesztendő alkalmából.)

(Vége.)

Megjött végre lassanként a reformáció áldásaként a vallásos türelem és a humanizmus; szabadság és világosság mind diadalmasabban lengették zászlóikat a jövődőség felé.

A XVIII. század hanyatló napja biztató reménysugarak között áldozott le. Az 1790—91. évi törvényhozás hatalmas lépés volt a Krisztus felé. A XIX. század pedig meghozta mondhatni legfényesebb napját a magyar hazának. Az egyenlőség, testvériség és szabadság utat tört magának az ellenható törekvések dacára is, s mint a napsugár áttör a sötét fellegek borui közül is és habár ösvényének kezdetére a honfiak nemes vére hullott s habár Észak hatalma kezét fogott is annak kiirtására az önkényuralommal, ma is érezzük annak boldogító áldásait. Élvezzük nemcsak a képviselői kormányformában, a közszabadságnak áldásában, hanem élvezzük a tudomány, a közművelődés előhaladásában, az ipar fejlődésében, az általános emelkedés ama diadalutjában, mely nemzetünket, hazánkat annyi százados mulasztás dacára is rohamléptekkel emelte a kultúr-nemzetek sorába.

Oh vonjuk el, szeretett testvéreim e viharos és zaklatott multból a komoly tanulságokat! Az eltűnt ezer év deris és borus eseményei azt igazolják, hogy nagy célja volt a népek Istenének abban, hogy a magyar nemzetet ezredév előtt a földre vezérelte s az a tény, hogy itt annyi vész és vihar közt megtartotta, azt bizonyítja, hogy még továbbra is céljai vannak velünk; s ha felfogva küldetésünk célját, hívek leszünk őseink erkölcséhez, hagyományaihoz, ha rendíthetetlenül ragaszkodunk hazánk jogaihoz, a kottmányos szabadsághoz, mindenekfelett ha bizunk az isteni örök hatalom népfentartó erejében: a jövő ezredév is miénk leendő.

De éppen ez a hit komoly felelősséget rak vállainkra! . . .

Mily fenséges, főlemelő érzés töltheti el minden komolyan gondolkodó magyar ember lelkületét, ha felgondolja, hogy éppen minket, ma élő magyarokat méltóztatott azon kegyelmére az isteni gondviselés, hogy mi lehetünk élő tanui az elvonult ezredév lehangolásának, s az új jövődő hajnalának?! Szent kötelességünk azért nekünk gyermekeink szívébe, lelkébe kitörülhetlen vonásokkal bevésni ezt az örömet, továbbá a jövőbe vetett bizalmat, az Isten iránt való hálát és hitet, hogy e nekünk osztályrésztül jutott isteni kegyet ők soha el ne felejtsek, adják át ők is időről-időre gyermekeiknek, unokáinknak, az önzetlen hazaszeretet drága keretébe foglalva, hogy a hagyományos, majdnem példátlan hazaszeretet soha ki ne aludjék e nemzet szívéből.

Hadd értsék meg gyermekeink, hadd értsék meg mindenek e hazában, hogy a reformáció nélkül, már régen nem élne a magyar! . . . „Nyelvében él a nemzet!“ . . . Hadd értsék meg tehát a jövő reményei, hogy a magyar nemzeti nyelvet ez a sok nélkülözések között élő kálvinista egyházunk és népünk tartotta fenn, melynek szíve akkor is lelkesegett a magyar nyelvért, midőn a könnyelmű nagyok s a külföld majmolói végkép elfeledték Árpád drága nyelvét! **Alkotmányos szabadság nélkül nincs jövődője e hazának!** Hadd értsék meg tehát mindenek, hogy a haza alkotmányos szabadságát annyiszor megőrzötte ez a sokszor megbántott kálvinista egyház, kezét fogva a haza jobbjaival.

Legyünk hát büszkék reá, hogy mi magyaroknak és kálvinistáknak születünk! Mert az elnyugodott ezer év zárkővén megállva, büszkén mondhatjuk el, hogy annak, **hogy e nemzet ezredéves ünnepét megülheti, mi magyar kálvinisták vagyunk leghathatósabb előmozdítói, tényezői!** El lehetünk feledve, mostoha gyermekeink tarthat a könnyen feledkező állam, de ezt a tényt el nem vitathatja tőlünk semmi hatalom s ez az érdemünk fel van jegyezve a történelemben s be van írva a népek Istenének könyvébe kitörülhetlenül s az Isten, ki a népek sorsát vezérli és a népek felett ítéletet tart, meg fogja adni előbb-utóbb a mi jutalmunkat is.

Szeretett lelkészársaim! Ne engedjétek hivatek körében sem hazafias, sem egyházas tekintetben tért a mindent lehangoló közönynek; élessszétek fel a hazafias lelkesedést, a biztató reménységet a jövődő iránt. Nagy emlékü év ez reánk nézve. Hány milliódik ember érthette meg azt, a mit mi megértünk

már a liberalizmus minden ördögét: a restauráció hosszú-munkájához fogott! — Az idő, az európai viszonyok kedvezők voltak. Mintha a pápaság legfényesebb szaka . . . a közép-kor tért volna vissza! — Nem vette tekintetbe, hogy a felébredt szabadságot, mely a népek vérebe átment, — elfojtani lehet csak, de nem örökre kiírni. Ismét szövetségben az Isten kegyelméből uralkodókkal — a bécsi kongresszustól visszanyerte világi birtokait és fejedelmi jogkörét. Még ami elmaradt is belőle a Pó vidékén és Avignonban: azt is reklamálta, s igényét hozta — habár hiába is — tiltakozással erősítette. Kibocsátotta „Sollicitudo omnium ecclesiarum“ bulláját, melylyel a hatalma örök biztosításának vélt eszközeit — a jezsuitákat — 1814. aug. 7. — visszaállította; ellenben elátkoz a a ker. vallás éltető elveit tartalmazó **bibliát terjesztő tarsulatokat**, számúzte a **Napoleon-kodekszet**, ujonnan életre hívta a **Kanon-jogot**. De a hivatali önkény is visszatért, — a papi kormányzat minden nyomorúságával, — amint ismeretes dolog, hogy ez mindig rosszabb volt, mint a legzsarnokabb világi kormányzat is. Nem esoda, ha a titkos tarsulatok — karbonari — is megszülettek, — mert a kém-rendszer mellett ez oly természetes, — s a restauráció jogtipró garázdalkodásának sikerét már forradalommal fenyegettek, melyet egyidőre csak az osztrák fegyverek közelben szemlélése tartott kényszerhallgatásban. Bizony VII. Pius, e kérlelhetlen restaurátor, nem szállt a pápai uralom biztosság-érzetével 1823. aug. 21-én megnyitott sírjába!

(Folyt. köv.)

nemzetünk történetében! Ne engedjétek e nagy, e fenséges körülményt elcsenevészedni kezeink között. Legyen ez az év a lelkesült és tüntető hazafiságnak, megedző és bátorító hitnek esztendeje reánk nézve. Leheljétek szét buzgó lelkeknek buzgó lelkesedését mindenfelé. Támadjon munkátok hatása alatt oly mozgalmas élet e hon határain, a minő még nem volt egy nemzet életében sem. Hadd álljon meg a nap a mi hazafias örömeink felett, mint egykor Gibeonbau s maga az Ur kegyelme is jókedvének sugaraival ragyoghasson körül!

Hazafias érzelmű néptanítók! Legyen iskolátok ez évben kiválólag a hazafias érzelmeknek szent temploma. Értessétek meg a gyermekekkel ez év rendkívüli jelentőségét, hadd vésődjék be a gyermeki szívekbe is az önzetlen hazaszeretet, hogy felnöve is ne felejtsek el a költő ama szavait:

„Hazádnak rendületlenül légy hive, óh magyar!
Bölcsöd ez s majdan sírod is, mely ápol s eltakar“ stb.

Buzduljanak fel az előjárók, a hívek is mindannyian, hogy ez évben a jó békességet köztük semmi visszavonás meg ne zavarja. Tartsátok távol a szívetektől a pártoskodást, villongást, visszavonást! Forrjunk össze mindnyájan testvérszereteten; csak így lehetünk erősek, így lehet reményünk ahoz, hogy a jövő ezredévet is megadja nemzetünknek az isteni kegyelem. Gondoljuk meg, hogy egyedül állunk az ellenséges népek között; ki kímél, ki véd, ki szeret bennünket, ha egymást nem védjük, nem szeretjük, nem támogatjuk! Legyen kegyelem és békesség nekünk ma és minden időben. Amen.

A dunamelléki ev. ref. egyházkerület
Budapest 1895. szept. 24-én tartott egyházi értekezletének emlékkönyve. Az értekezlet megbízásából szerkesztette Szóts Farkas, az értekezlet titkára. Budapest, a Patria-részvénytársaság nyomása. 1895. Ily című érdekes füzetet kaptunk, melynek tartalma a következő: Az ifjuság vallásos nevelése s különösen a vallás tanítása. Komáromy Lajostól. Missziói utazó lelkesedés felállítás. Szabó Aladártól. A lelkeszárvak szeretet házáról. Petri Elektől. Titkári jelentés. Szóts Farkastól. Az értekezlet naplója. Hamar Istvántól. Kimutató az adományokról Nyilvános számadás.

Tanügy.

BUZÁS PÁL
1821—1895

A debreceni főiskolát súlyos veszteség érte.

Buzás Pál, veterán jogtanár, ki majdnem félszázévesztendőt töltött a katedrában, dőlt ki e hó 16-án az élok sorából.

Az elhunyt agg férfi egyik jeles tagja volt annak a régi tanári gárdának, mely hűséggel, pontossággal, az Alma Mater iránti oltahatatlan szeretettel teljesíti tanári kötelességeit mindaddig, míg terheit hordozni képes.

A megboldogult fővágya is az volt, hogy a katedráról szálljon a sirba; azért tanári állásától még utóbbi években sem akart megválni, midőn testi erői rohamosan kezdték hanyatlani.

A testi hanyatláshoz járult az utóbbi hónapokban a lélek lassu gyengülése is. Ő, kit a gondviselés földi javakkal gazdagon megáldott, az inség, nyomor fenyegető alakját vélte ajtaján kopogtatni.

Általános elgyengülése folytán már a m. iskolai évben is helyettesítve volt, a mostani iskolai évben pedig meg sem kezdhetette előadásait s a végleges nyugdíjaztatása iránti kérvény most nem rég került a közoktatásügyi miniszter elé.

A Mindenható ideiglenes nyugalom helyett örök nyugalmat adott az ő megfáradt szolgálójának, a protestáns tanügy hű sáfárjának.

Temetése e hó 18-án volt, a főiskolai tanári kar, ifjuság és városi notabilitások oly imponáns részvételével, minőt az elhunyt tiszta

jelleme, példás élete folyása megérdemelt. *Di-csöfi* lelkész mondott koporsója felett gyönyörű imát, a sirnál pedig Sass Béla akad. igazgató mondott bucsusztó hozzá, kinek tisztes emléket a hátramaradt családtagok, szeretett gyermekei, a főiskolai tanári kar és ifjuság s maga az Alma Mater hosszú időn át fogják kegyelettel megőrizni.

A főiskolai tanári kar következő gyászjelentést adott ki örökre eltávozott kartársáról:

A debreceni ev. ref. kollégium tanárkara fájdalommal részvétellel tudatja szeretett kartársának csepi és baranyai Buzás Pál jogtanárnak és hites ügyvédnek folyó hó 16-ik napján, élete 74-ik és tanári működése 47-ik évében, hosszas szenvedés után történt gyászos elhunytát. A boldogult hamvai folyó hó 18-ik napján délelőtt 11 órakor, a n.-péterfia-utcai 808. számú háznál az ev. ref. szertartás szerint tartandó ima után, a péterfiai temetőben fognak örök nyugalomra helyeztetni. Debrecen, 1896. január 17-én. Az ev. ref. kollégium tanárkara.

Joó István a tiszántuli egyh. ker. középisk. felügyelője f. hó 7—11-ig eső napjain látogatta meg a debreceni felső leányiskolát s az elért eredmény felett meglepedését nyilvánította, ugy a vezető és tanító erőket, mint a növendékeket illetőleg, ami, mint szaktapasztalat ezen fontos intézetet minden kedvőzöten és illetéktelen bírálat fölébe helyezi.

A népoktatási törvény — ugy mondják — a közokt. miniszteriumban megindult módosítási munkálat szerint szigorítást fog nyerni, mely a fegyelmi eljárásra az állami ellenes üzemek esetében s a nem állami praeparandiai tanárok képesítésének módja és mértékére terjedne ki. A megállapítandó javaslati tervezet azonban, mielőtt a törvényhozás elébe kerülne: hozzá, vagyis szakértők beható vizsgálata elé fog terjesztetni.

Ujdonságok.

Szerkesztői megjegyzések. Két heti akadályoztatás után a jelen számmal ismét átvesszem az „Örálló“ tényleges szerkesztését. Együttal megjegyzem, hogy Andorka Gyula urnak „*Őszinteség és politikai morál*“ című cikke, bár később, lapunk 5. számában jelent meg, mint a gróf Apponyi Albertről szóló, de előbb küldetett be. Megjegyzendő még, hogy lapunk 6. számának vezércikkében „Az 1848:

20. t.-cikk végrehajtása“ — I. hasáb, 6. sorában „*polemiához*“ helyett „*problemához*“ olvasandó. A beérkezett leveleket és felszólalásokat a legrövidebb idő alatt elintézem. De a levelek oly halmaza gyűlt össze, hogy némi türelmet kell kérnem.

Tisztelettel
Dr. Bartha Béla
felel. szerk.

Dr. Mitrovics Gyula sárospataki főiskolai tanár, lapunknak azelőtt főmunkatársa, majd társszerkesztője, most munkatársa, jeles tollu s kiváló képzettségű ifju esztétikus, eljegyezte *Maklári* Pap Miklós sárospataki főiskolai tanár, ismert tanügyi író leányát *Ilonát*, kit a művészet Muzsája szintén homlokra esőkolt, s a sárospataki hangversenytermek egyik legkedveltebb énekesnőjévé avatott. Szívből kívánunk tartós és igaz boldogságot erre a szép frigyre.

Szeless Adorján, kit Franciaországban ismét elfoglalt, Dr. Guthy Soma ügyvédet táviratilag felkérte védelmezésére. Dr. Guthy szintén táviratilag — hivatkozással a francia alkotmány szeretetére — kérést intézett Szeless Adorján szabadlábra helyezése iránt.

A zsidó küldöttség f. hó 19-én adta át a memorandumot, amit január 6-án állapított meg Wlassicsnak és Bánffyknak. Mindkettőtől pártoló nyilatkozattal távoztak, mert autonómiajuk helyeslésre talált.

Zemányi János honvéd-százados, ki *Hentzi* elfogatásánál Budavárban jelen volt, s kardját is ő vette át, s Klapkával együtt védte Komáromot — meghalt.

Léváról írja tudósítónk: F. hó 20-án a vasutállomáson a kéményseprő vigyázatlansága következtében tűz ütött ki s az indóház első emelete, hol Pfeifer Gyula pénztáros lakott, leégett. A butorok mind oda égtek. Menteni nem lehetett, mert az épület majdnem tisztán fából volt összeállítva s nagyon gyorsan terjedt a tűz lefelé. A szük falépesőre élete kockáztatása nélkül senki nem mehetett.

Országgyűlés.

Január 18.

Elnök: Szilágyi D. **Jegyzők:** Illyés Balint, Perczel B, Molnár A. **Kormány** részéről: Bánffy br., Perczel D. **Dániel E., Erdély S., Josipovich I.** A mult üles jegyzőkönyve hitelesítése után elnök bejelenti *Spe-*

Törlesztéses jelzálog-kölcsönök

birtokokra, házakra, telkekre, gyárakra,

rövidebb vagy hosszabb időre, a becsérték $\frac{3}{4}$ részéig az intézet által felmondhatatlanul, legelőnyösebb feltételek mellett, ugyszintén

tőzsdei megbizások

(esetleg készpénz fedezet nélkül is)

továbbá ingatlanok vételét, eladását, cserélését, bérbeadását, valamint személyi hiteleket is ajánl:

„AGRARIA“

magyar gazdasági és bankforgalmi intézet
BUDAPEST, Kerepesi-ut 73.

Politikai szemle.

Belföld.

Az ezredéves országgyűlést az új országházban máj. 10-én tartják, melyet a Mátyás-templomban istentisztelet előz meg. Ez az istentisztelet tudja meg a más vallásúak — róm. kath. szertartás szerint lesz, mert Magyarország hiv. vallása — az. Az ünnepély részleteit az ezredéves orsz. bizottság állapítja meg.

A kiszabadult zágrábi diáksuhancoknak — már csak ezzel az elfogadott névvel nevezzük, melylyel illetve a horvát min. is, hogy vétségük fontosságát legalsóbb értékre leszállíthassák — Bellovárról megérkezésük alkalmával — ugyszólván — diadalmeneti ovációban részesítették. Bizonyosan dokumentálni akarták a jó zágrábi horvát testvérek, Magyarországhoz forró ragaszkodásukat, s a szuverén magyar nemzet iránti tiszteletüket.

A debreceni függetlenségi párt e hó 19-én pártgyűlést tartott, s azon a függetlenségi pártok egyesülése tekintetében egyhangúlag a következő határozatot hozta:

„Mintán a függetlenségi és 48-as párti országgyűlési képviselők mindkét pártköre kijelentette, hogy közöttük a párt programját érintő elvi eltérés nincs:

itt az ideje, hogy a két pártkör tagjai egy országos pártban egyesüljenek.

Ha az egyesülésnek elvi akadályai nincsenek, döntsön az alkotmányosság elve, mely szerint a kisebbségnek a többség előtt meghajolni kötelessége.

Elvárjuk ennél fogva, hogy a hazánk és elveink érdekében elodázhatatlan egyesülés halasztás nélkül végrehajtsák.”

E határozatot, csatlakozás végett az ország összes függetlenségi köreinek megküldték.

Külföld.

Szerbiában kormányválságról beszélnek. Az újonnan alakítandó kormány minden pártárvonalból állana. Szímics bécsi szerb követ benne, vagy az elnöki, vagy a külügy-miniszteri állást fogná betölteni.

Floquet Tamás Károly nagy francia politikus, volt miniszterelnök meghalt.

Az 1870-dik év nagy eseményének, mely a németeknek a franciakon nyert győzedelmét követte, hogy a diadal-mármorban uszó sereg a porosz királyt német császárnak még a francia földön január 18-án kikiáltotta, s ez által a német-egység alapját megvetette: huszonöt éves évfordulóját ünnepelte f. hó 18-án az egész német birodalom.

Berlinben II. Vilmos császár a nagy naphoz méltó császári üzenetben hangoztatta ama Ver-saillesi esemény fontosságát; s felhívta az összes német nemzetet a birodalom jóléte, nagysága és boldogságának német hűségével való munkálására. Biztos reményét fejezi ki, hogy ez esetben, miként ama nagy időben, — egyesülten fognak szeptember 18-án minden támadással, mely a német nemzet egysége és függetlensége ellen intézettek. A német birodalom pedig, — távol attól, hogy veszedelmet képezne más országokra nézve, — népek tisztelete és bizalmától környezve: erős tana-zal leend a békének mindenkor, Isten adja, hogy úgy legyen!

Bismarck hercegnek is köszönetét fejezi ki kéziratában a birodalom új megalapítása körül szerzett érdemeiért. A herceg életnagyságu képét lefestetve — a kancellári palotába diszhelyre téteti.

A **bajor régensherceg** táviratban fejezte ki legőszintébb tiszteletkívánatait. Vilmos császár ugyanigy tolmácsolta szíve mélyéből fakadó köszönetét.

Nem maradt el a régensherceg, hogy **Bismarck** herceg érdemei iránti elismerés-és tiszteletkívánatainak is kifejezést adjon.

A **francia kormány** szentszéki követét **Lefevre-t** visszahívta. Csekélynek mondják a visszahívás okát; de azt bizonyosnak tartják, hogy a radikális francia kormány „erélyesebb hangon” kíván a pápával beszélni.

Martinez Campos haladéktalanul visszatér Kubából. Helyette **Marin** vette át a parancsnokságot.

Római tudósítások szerint francia cégek az olaszokkal harcban levő abessziniaiaknak fegyvereket s élelmi szereket szállítanak.

Millennium.

Kiállítás a hó alatt.

Csendben, zajtalanul, de a multak iránti kegyelet és a jövőbe vetett hit ünnepies hangulatával léptük át Magyarország millenáris esztendejének küszöbét. Jégkéreg borítja a természetet, de a hó felett, Petőfi szavai szerint, „piros rózsza koszorúzza a telet.” Piros rózsája a kegyeletnek, a reménynek, a nemzeti öntudatnak és ezer év viszontagságai után a békés fejlődés és hatalmas lendület áhitatának.

Ünnepies hangulat szállja meg a tömegek szívét és mindenki érezi, hogy a most ránk köszöntött új esztendő a történelem ritka évfordulói közé tartozik. Ezer év nagy idő egy nemzet életében és ritka az a nép, mely állami fennállását ily hosszú időre kiterjeszteni képes lett volna. Az ókor kultúrnapjai között Judaea, Persia, Phönícia, Hellas, Róma, egy sem érte meg fennállásának ezredik évét és az ujkori nemzetek között sincsen Európában egy sem, mely ugyanazon földrajzi határok keretében, ugyanazon állami szervezet mellett ősi alkotmányának eredetét, az uralkodó faj változatlan supremációját mellett, ezer évre kiszámíthatná.

Nagy népek és nagy birodalmak pusztultak el, mialatt a magyar válságos, nehéz viszonyok között, tartótló, törőktől, gyakran önkéntől is vérezve, hősi bátorsággal megtudta védelmezni nemzeti önállóságának csaknem szakadatlanul ostromolt védő sánczeit. A mostan élő leghatalmasabb nemzetek is ezer év előtt még alig léteztek; az orosz még adót fizetett a tatárnak, lengyelnek, Anglia még meg sem kezdte nemzeti alakulásának physiologiai processzusát; a francia még nem állapította meg állami határait, a német szét volt tagolva és az olasz nép századokon át a pápa világhatalma alá tartozott. Azok a népek pedig, melyek a magyarokkal együtt léteztek, életviszonyaikban annyira elváltoztak, hogy rájuk ismerni se lehet.

A lengyel fel van osztva, a bolgárt elnyelte a szlávság, a bajor és szász más földrajzi és jogi határok között él, mint azelőtt, Velence hatalmas teljesen aláhanyatlott és Dalmácia mellékterületévé szűkült. Csak a magyar faj tartotta magát és nem hódolt meg senkinek, aminthogy ő sem iparkodott soha magába olvasztani vagy leigázni más népet. A hódolt népek, mint azt Munkácsy Mihály honfoglalási képe is mutatja, szabadon és önrészes megadással járultak a hódító Árpád elé, hogy felajánlják neki földjüket, mert a hódító hadvezér nem kívánt maga előtt látni rabszolgákat, csak alattvalókat. Talán jobb lett volna, ha századok beolvadtak politikájára által Magyarországon is úgy, mint Franciaországban, Angliában és Németországban történt, az összes nemzetiségek egy egységes, egy nyelvű nemzetül alakultak volna át, de a magyar nép többre becsülte a szabadság független érzését, semhogy attól bárkit is megfosztani iparkodott volna.

Igy él ez a nép, csaknem minden fajkonkság nélkül, magára hagyva immár ezer esztendő óta itt Európában és államfentartó tulajdonságainál fogva még sok száz év történelméből ki fogja venni a maga részét a jövőben is. Az isteni gondviselés különös kegyelme segítette eddig és tizedik századában megújult ugra. Azért ifjú vértől pezsgő lelkelettel méltó, hogy megünnepelje évezredének dicső emlékét és kettős arcát, mint Janus, messze időkre *visszapillantván*, büszke önrészes és rendíthetetlen bizodalommal előre is szegezze tekintetét, mely a multak emlékeiből a remény szálat szöheti tovább, a jelenkor fejlődésének ragyogó sugaraival.

Tízszázados kulturánk hazai fejlődését és nemzetünk életképességét az emberi tevékenység minden terén, az országos ünnepélyek központját képező millenáris kiállítás lesz hivatva minden irányban kellő módon méltóan feltüntetni. A modern Magyarország életerős produktív képességének bemutatása mellett, retrospektív kiállításunk a történelem rég letűnt korszakait is felfogja eleveníteni. A régi ereklyék gyűjteménye, régi épületek, műemlékek, szobrok, képek, műkincsek, fegyverek, okmányok és mindenféle régi magyar emlékek összeállítása különös specialitását fogják képezni ennek a szó szoros értelmében igazi nemzeti kiállításnak, mely történelmi részének különös vonzereje által felülmulja az eddigi összes kiállításokat, melyek eddig csaknem kizárólag az ipari haladás és nemzetgazdasági termelés

versenyképességének igazolására szorítottak. A magyar nemzet örökös harcaiban és létfentartásáért vívott küzdelmeiben sok becses emlék elpusztult, de annál becsesebbek és értékesebbek lesznek előttünk azok, melyek a hazafias kegyelet által az ország különféle vidékein számunkra eddig megőriztettek.

A mi Magyarországon és hazánkra vonatkozólag külföldön régiség csak található, az mind össze van gyűjtve és vagy eredetiben, vagy hű másolatban művészi utánnézettel lesz látható a május 2-ikán kezdődő és valószínűleg a késő őszi hónapokba nyúló kiállításon, melyet előreláthatólag a külföldről is tömegesen fognak látogatni. Napról-napra érkeznek már az érdekes-nél érdekesebb reliquiák és az ipari cikkek szállítása is már a jövő hóban megkezdődik. Az összes csoportok befejezték előkészítő és előjegyzési munkálataikat. Eddig 16,000 kiállítónál több jelentkezett, mely az eddigi országos kiállítások jelentkezőinek számát messze túlhaladja. Körülbelül kétszáz nagybbszabású és kisebb, de remekül kiállított épület készen áll és ezek közt a történelmi főcsoport: Vajda Hunyad vára, az ősrégi jáki templom és Mária Terézia korabeli renaissance épülettel, az ország faluja a magyar és nemzetiségi utcával, hol a magyarországi vidékek népelete lesz bemutatva, az óriási iparesernok, mezőgazdasági, gyáripari, tengerészeti, hadügyi, pénzügyi, közlekedési, közoktatásügyi bányászati stb. monumentális nagy épületek, a közegészségi, meteorológiai, borászati, halászati, cukorgyári, tejgazdasági, malomipari s száz más pavillon a hóval fődött fehér lepel alatt egy mesebeli város kiemelkedő pontjait képezik. A nagyköruton épült kiállítási város nemsokára be fog népesedni a kiállítandó tárgyak sokaságával, ünnepelő közönség és külföldi látogatók seregével. A világ minden tájairól, messze országokból, Amerikából, Indiából, Egyiptomból, Olaszországból, Angliából, Francia-, Német-, Törökországból és a szomszédos keleti tartományokból egyre-másra jönnek a jelentések, konzulátusoktól, társulatoktól, hatóságoktól, melyek tömeges és csoportos látogatásokat jelentenek.

Az érdeklődés a folytonos előkészületekkel együtt halad és mire a hó elolvad és a tavaszi enyhe szellő meglebben, Magyarország kiállítása a népek testvéries érintkezésének gyűlhelyévé fog válni.

Magyarország ezeréves története sok ellenséggel van tele; az ezer év végén sok barátot fog szerezni nekünk az az ünnepi alkalom, hogy a külföld hazánk kulturális életképességéről a kiállításon saját szemével fog meggyőződést szerezhetni. De magunk is fogunk belőle tanulni és azért bizvást elvárjuk, hogy a kiállítás nemesak díeségünket fogja emelni a külföld előtt, de hasznos iskolája is lesz mindazon törekvő elemeknek, melyek Magyarország jövőjét a komoly munka és nemzeti haladás biztos sikerétől várják és reménylik.

Fekete József.

Közgazdaság.

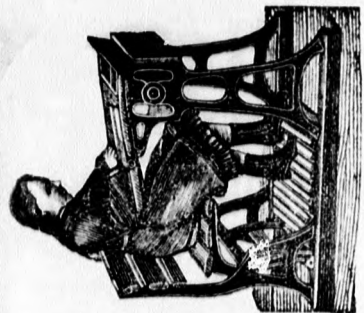
A földművelésügyi miniszter ismét elrendelte a **köbányai sertés piac** elzárását. E sertés-kereskedelműket megbénító tilalom — borzasztó csapásként sulytja e kiváló közgazdasági ágat Magyarországnak.

A **budapesti új trónterem** butorait állítólag magyar és pedig vidéki — szegedi — butorgyáros **Lengye Lőrinc** szállítja.

A **„Mezőgazdasággal és erdőszettel foglalkozók nyugdíjintézete”** igazgatósága nevében f. hó 14-én Bujanovics Sándor elnök vezetése alatt Maday Izidor, Bálintffy Pál alelnökök és igazgatók voltak tisztelegni a Nem. kir. földművelésügyi miniszter urnál, megköszönve azon 3000 frtot tevő kegyes adományát, melyet még a mult évben a nyugdíjintézet javára adott, egyuttal tovább támogatását és jóindulatát kérve. — Ő excellentiája válaszában kiemelte, hogy mily nagy sulyt fektet arra hogy Magyarország földirtokai helyes kezelésben részesüljenek s annak alapját csakis a megfelelő gazdasági karban látja. Ámde a gazdaszettek részéről csak úgy lehet odaadó tevékenységet követelni, ha viszony állásuk és jövő biztosítva van, ezért tulajdoni ő nagy fontosságát a gazdaszitti nyugdíjintézetnek s reményét fejezi ki, hogy sikerülnie fog e fontos és áldásos intézményt oda fejleszteni, hogy annak működése biztosítva legyen s kitűzött céljának megfelelően.

A **„Magyar gazdaszettek és erdőszettek országos egyesülete”** tagjait is bizonyára örvendetesen fogja meglepni azon hír, hogy a megindított actió első eredményeként ő Mltsg. galánthai és fraknoi Eszterházy Ernő gróf ur, az egyesület alapító tagjai sorába lépett 100 frttal. — E nemes elhatározást a február 6-ki választmányi ülés elé terjesztve reméljük, hogy akkorra e nemes példának több követőjét lesz alkalmunk bejelenteni.

Legalkalmasabb ajándék

6-14 éves gyermekek számára, mely legalkalmasabb és legcélszerűbb már azért is, mert a gyermekek nem romthatják, és a családokban még az utána felnövő kicsinyeknek is megmarad, de első ízben azért legjobban ajánlható a szabad

gyermek álmány,

mert minden egészségi követelménynek teljesen megfelel, amiért orvosok és tanítók is ajánlják, mert a hágerinc megőrzésétől és korai rövidlátástól megóvják szerelt gyermeküküket. Ezért ennek a gyermekálmánynak, mely a legkülönfélébb kivitelben, minden szobának díszére válik, egy család nál sem szabadna hiányoznia. A gyermek korához és nagyságához képest kényelmesen igazítható.

Feivel Lipót I. magy. kir. szab. iskolapadok gyárában és áruházában

BUDAPEST, VI., ARADI-UTCA 60.

Képes árjegyzék kívánatra ingyen. ALAPÍTÁTOTT 1864-ben.

3 frt 50 kr.-ért január 1-től márczius végéig megszerezheti bárki a

Magyar Hirlap

legjobb, legerdekesebb, független, demokratikus politikai napilapot és bérmentesen a «MAGYAR HIRLAP» nagy

MILLENIUMI ALBUMÁT ingyen.

Bolti ára 2 frt.

Ingyen kapja meg minden újonnan belépő előfizető a rendkívül érdekesítő

„LAURA HUGOM”

című regényünk eddig megjelent részét könyalakban.

Előfizetést levéljegyekben is elfogad a

MAGYAR HIRLAP kiadóhivatala

BUDAPEST, V. ker., Honvéd-utca 4. sz.
Az új országgyűlési palota szomszédságában.

Egy szám ára **5 kr.**

Eladó szőlővesszők és ojtványok.

Földvály László cs. és. kir. kamarás ur ö méltósága Haraszti-i (Pestmegye) 20 holdas immunis szőlőtelepén, háromszor permetezett, peronospora mentes szőlővesszők adatnak el az 1896. évi tavaszi szállításra.

Megnevezés	Szőlővesszők ára			
	Készlet		100 drb	
	sima	gyök	sima	gyök
	frt	kr.	frt	kr.
Muscat Alexandria blanc	10000	—	8	—
„ Lunel	3000	—	10	—
Chasselas blanc Crognant	60000	10000	6	11
„ rouge	4000	—	8	—
„ Fontainebeau	15000	—	7	—
„ Barducis fehér	6000	—	7	—
Madeleine Angevine	50000	60000	4	7
Mézes fehér	8000	—	4	—
Olasz rizling	50000	—	4	—
Kövidinka	40000	—	4	—
Oportó	20000	—	4	—
Kadarka	15000	—	3	—
Piros velteleni	50000	8000	3	8
Zöld Sylvani	15000	—	4	—
Carbonet franc.	12000	4000	4	7
Carbonet Saugnon	8000	—	4	—
Nagyburgundi	20000	—	3	—
Sauvignon blanc	20000	—	4	—

Ugyanitt beszerezhető Rip. Portális alanyra ojtott Chasselas blanc Crognant ojtványok 100 drb ára 100 frt. Szlankamenka ojtvány 100 drb ára 10 frt. Vegyes csemege 100 drb ára 10 frt. 20,000 drbon felüli megrendelők 5% engedményben részesülnek.

Megrendelésekkel kéretnek a megrendelők 25% ár előleges beküldése mellett **KESZTHELY KÁROLY** igazgatóhoz **D.-Haraszti (Pestmegye)** fordulni.

A n.-kállói orsz. tébolyda.

59—896 sz.

Árlejtés.

A vezetésem alatt álló nagykállói orsz. tébolydának 1896. évben minta szerint szükségrendő férfi csizma, női cipő, férfi reggeli cipő és női reggeli cipő szállítása iránt és a felmerülő javítási munkálatok elvégzésének biztosítására 1896. év január hó 31-én délelőtti 11 órakor az intézet hivatalos helyiségében nyilvános zárt írásbeli árlejtés tartatik, vállalkozni szándékozók felhivatnak, hogy pecsételt zárt ajánlataikat fenti nap d. e. 11 óráig nálam személyesen vagy posta útján annál is inkább nyujtsák be, mert a később érkezők fizyelembe nem fognak vetettni.

A magyar nyelven szerkesztendő ajánlatok 50 kros bélyeggel és 50 frt bánatpénzzel, készpénzben, vagy a fennálló szabályok értelmében elfogadható értékpapirokban látandók el, mely bánatpénz az ajánlat elfogadása esetén 100 ft biztosítékra kiegészítendő.

Az árlejtési feltételekhez képest számmal és betűvel világosan kiirandók azon egység árat, melyekért vállalkozó a szállítást elvállalni hajlandó.

Árverelni szándékozók ajánlataikban kötelesek kijelenteni, hogy az árverelési feltételeket ismerik, ennek magukat alávetik.

Feltételek a hiv. órák alatt az intézet hivatalos helyiségében megtekinthetők.

N.-Kállón, 1896. január hó 17.

Dr. Borosnyói L. Béla
igazgató főorvos.

Telefon 57—94.

Erdélyrészi bortermelők

raktára

Weiszbürg József

BUDAPESTEN,

VIII., József-körút 33.

(Rákóczy-térrel szemben.)

Van szerencsém a nagyérdemű közönség becses tudására hozni, hogy természetes hegyi borok; rizling, muskatály, csemege és asszu borokat tartok raktáromban azonkívül cognac rum, szilvrium, barack-pálinka barack-ikör, mindennemű bel- és külföldi pezsgőt és likőröket.

Megrendelések pontosan és díjmentesen házhoz szállítva eszközöltnék.

Transitó pincék: Epest Promontor.

GOTTSCHLIG AGOSTON

József főherceg ő csász. és kir. fensége udvari szállítója.
Fülöp szász Coburg-Gothai herceg ő kir. fensége szállítója.

Sürgönycim: Gottschlig Budapest.

TELEFON 57—58

tea, rum és cognac

nagykereskedő

BUDAPEST.

Központi iroda: IV., Váci-utca 4-dik szám.

RAKTÁRAK:

IV., Váci-u. 6. sz. a „Mandarinhoz“ VI., Andrassy-ut 23. „Hong-Kong“ városához
a Városház-tér mellett. a kir. opera átellenében.

IV., Egyetem-té. Egyetem-utca sarkán, a „Japán nőhöz.“

Kiviteli pincék:

X., Kőbánya, Füzér-utca 9. szám.

Bizományi raktár

DEBRECZENBEN: GERÉBY FÜLÖP urnál.

Közvetlen behozatalu valódi chinai és orosz karaván-teák, Jamaica, Brazília és Cuba-rumok, francia cognacok, likőrök a legfinomabb minőségben, eredeti csomagok és palackokban, eredeti árak mellett.

Arjegyzék ingyen és bérmentve.

PSEPHOFER J.-féle

gyógyszertár,

BÉCSBEN, I. KER. SINGERSTRASSE 15 SZ. ALATT „ZUM GOLDENEN REICHSAPFEL“.

Vértisztító labdacok, ez előtt általános labdacok neve alatt; ez utóbbi nevet teljes joggal megérdemlik, mivel csakugyan alig létezik betegség, melyben ezen labdacok csodás hatásukat ezerszeresen be nem bizonyították volna. Evtizedek óta ezen labdacok általános elterjedésnek örvendenek és alig van család, melyben ezen kitűnő háziszerből készlet nem volna található.

Számtalan orvos által ezen labdacok háziszereül ajánlottak és ajánlottak minden oly bajknál, melyek a rossz emésztésből és székrekedésből erednek: mint epe-zavarok, májbajok, kólika, vértolulások, aranyér, béltelenség s hasonló betegségek. Vértisztító tulajdonságuknál fogva kitűnő hatással vannak vérértékesítésre és az abból eredő bajknál is: így sápkórtnál, idegességből származó fejfájásoknál stb. Ezen vértisztító labdacok oly könnyen hatnak, hogy a legcsekélyebb fájdalmakat sem okozzák és ennek folytán még a leggyengébb egyének, de még gyermekek által is minden aggodalom nélkül is bevehetők.

A számtalan hálaíratból, melyet e labdacok fogyasztói a legkülönbözőbb betegségek után egészségük vissza nyereséje folytán hozzánk intéztek, ezen helyen csakis néhányat említnék azon megjegyzéssel, hogy mindenki, a ki ezen labdacokat egyszer használta, meg vagyunk győződve, hogy azokat tovább fogja ajánlani.

Köln, 1893. április hó 30-án.

Tisztelt Pserhofer ur! Legyen oly szíves és küldjön nekem ismét 15 tekerest az ön felülmulhatatlan vértisztító labdacsaiból utánvétellel. Fogadja ez uton is legmélyebb köszönetemet labdacsa csodahatásáért.
Maradok teljes tisztelettel Pawlistik Ferencz, Köln, Lindenthal.

Harsche, Földnik mellett, 1887. szept. hó 12-én.

Tekintetes ur! Isten akarata volt, hogy az ön labdacsa kezeim közé kerültek, melyeknek hatását ezennel megírom: En gyermek ágyban meghültem, olyannyira, hogy semmi munkát sem voltam többé képes végezni és bizonyára már a holtak közt volnék, ha az Ön csodálatra méltó labdacsa engem nem mentettek volna meg. Az Isten áldja meg Önt ezért ezerszer. Nagy bizalmam van hogy ezen labdacok engem is tökéletesen ki fognak gyógyítani, a mint már másoknak is egészségük visszanyerésére segítségül szolgáltáltak.

Knifcz Teréz.

Bécs-Ujhely, 1887. november 9-én.

Mélyen tisztelt ur! A legforróbb köszönetemet mondok ezennel Önnek 60 éves nagynéném nevében. Az illető öt éven át szenvedett gyomorhurutban és vízkórságban, már életét is megunt, melyről egyébként le is mondtott, midőn véletlenül egy dobozt kapott az Ön kitűnő vértisztító labdacsaiból s azoknak állandó használata folytán tökéletesen kigyógyult.

Legfőbb tisztelettel

Weinczettel Jozefa.

Eichengraberamt, Gföhl mellett, 1889. márcz. 27-én.

Tekintetes ur! Alulírott ismétlen kér 4 csomagot az Ön valóban hasznos és kitűnő labdacsaiból. El nem mulasztatom legnagyobb elismerésemet kifejezni ezen labdacok értéke felett és azokat, ahol csak alkalmam nyílik, a szenvedőknek legmelegebben fogom ajánlani. Ezen hálaíratom tetszésszerinti használására Önt ezennel felhatalmazom.

Teljes tisztelettel

Hahn Ignác.

T. ur! Felkérem, miszerint az ön vértisztító labdacsaiból egy csomagot 6 dobozzal küldeni szíveskedjék. Csakis az Ön csodálatos labdacsaik köszönetem, hogy egy gyomorhajtól, mely engem öt éven át gyötört megszabadultam. Ezen labdacok nálam sohasem fognak kifogni, s midőn legforróbb köszönetemet kifejezem, vagyok tisztelettel

Zwickl Anna.

Ezen vértisztító labdacok csakis a **Pserhofer J.-féle** az „arany birodalmi almához“ címzett gyógyszerárban, Bécsben, I., Singerstrasse 15. sz. a. készítettnek valódi minőségben s egy 15 szem labdacot tartalmazó doboz ára 21 kr. Egy csomag melyben 6 doboz tartalmatitok 1 frt 5 krba kerül; bérmentellen utánvételi küldésnél 1 frt. 10 kr. egy csomagnál kevesebb nem küldetik el.

Az összeg előbbeni beküldésénél (mi legjobban posta-utalványon eszközöltetik) bérmentes küldéssel együtt 1 csomag 1 frt 25 kr, 2 csomag 2 frt 30 kr., 3 csomag 3 frt 35 kr., 4 csomag 4 frt 40 kr., 5 csomag 5 frt 20 kr., és 10 csomag 9 frt 20 krba kerül.

N.B. Nagy elterjedésük következtében ezen labdacok a legkülönbözőbb nevek és alakok alatt utánoztatnak; ennek következtében kéretik csakis Pserhofer J.-féle vértisztító labdacokat követelni és csakis azok tekint-

hetők valódiaknak, melyeknek használati utasítása a Pserhofer J. névaláírással fekete színben és minden egyes doboz fedele ugyanazon aláírással vörös színben van ellátva.

Bernhard-féle alpesifü ligueur Bernhard W. O.-tól Bregenzben, 1/4 üveg 2 frt 60 kr. 1/2 üveg 1 frt 40 kr. 1/1 üveg 70 kr.

Amerikai köszvénykenőcs gyors és biztos hatásu legjobb szer minden köszvényes és csuszos bajok, u. m.: gerincz-agybántalom, tagszagatás, ischias, migraine, ideges fogfájás, főfájás, fülzsongatás stb. ellen. 1 frt 20 kr.

Tannochinnin hajkenőcs, Pserhofer J.-től Évek hosszú sora óta valódi a legjobbnak elismerve. Egy elegánsan kiállított szelencével 2 frt.

Általános tapasz, Steudel tanártól, Útés és szurás által okozott sebeknél, mérges daganatoknál, ujjkukacsz, sebes-vagy gyuladt mell vagy más ily bajknál mint kitűnő szer lön kipróbálva. 1 tégely 50 kr. Bérmentve 75 kr.

Fogbalzsam Pserhofer J.-től. Sok év óta a fagyos tagokra és minden idült sebre, mint legbiztosabb szer elismerve. 1 köcsöggel negyven krajczár bérmentve 65 kr.

Utifüvedv, egy általános ismert kitűnő háziszere, hurut, rekedtség, görcsös-köhögés stb. ellen, egy üvegeske 50 kr., 2 üveg bérmentve 1.50.

Élet-eszencia (prágai csöppek) megfontolt gyomor, rossz emésztés és mindennemű altesti bajok ellen kitűnő háziszere, 1 üvegesével 22 kr., 12 üveg 2 frt.

Általános tisztító-só Bulrich A. W.-től. Kitűnő háziszere a rossz emésztés minden következményei, u. m.: főfájás, szédülés, gyomorgöres, gyomorhív, aranyér, dugulás stb. ellen. 1 csomag ára 1 forint.

Angol csodabalsam, egy üveg 50 krajczár, egy kis üveg 12 krajczár.

Por a lábizzadás ellen. Ezen por megszünteti a lábizzadást s az által képződő kellemetlen szagot, épen tartja a lábbelit és mint ártalmatlan szer van kipróbálva. Egy dobozzal 50 kr. Bérmentve 75 kr.

Golyva balzsam, kitűnő szer golyva ellen. Egy üveg 40 kr, bérmentes küldéssel 65 krajczár.

Stoll-féle Kola-készítmények. Kitűnő szer az idegek erősítésére betegedésnél. 1 liter Kola Elixir, vagy bor 3 frt, — 1/2 liter 1 frt 60 kr., — 1/4 liter 85 kr. Császár — Kola — Elixir palackokban 5 frt 50 kr. — 3 frt, — 1 frt 60 kr.

Mia-Poko, kitűnő szer egyoldalú fejfájás, fogfájás, rheuma stb. ellen.

Ezen itt felsorolt készítményeken kívül, az osztrák lapokban hirdett összes bel-és külföldi gyógyszerészeti különlegességek raktáron vannak és a készletben netán nem levők gyorsan és olcsón megszerelhetők. — Postán megrendelések a leggyorsabban eszközöltnék, ha a pénzüsszeg előre küldetik; nagyobb megrendelések utánvétellel küldetnek. Bérmentve csakis oly esetben történik a küldés, ha az összeg előre beérkezik, mely esetben a postaköltségek sokkal mérsékeltebbek. Budapestben kapható: **Török József** gyógyszerész urnál Király utca 12 sz.